

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 30 του Γενναίου 1903 | ΓΡΑΦΕΙΑ Όδου Οικονόμου: άριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 133

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ό κατάλογος του άρθρου μου "Ενωση θά πη δ ύ ν α μη του δημοσιεύμενου στο Ν ο υ μ α, όπου άράδιαζα έναν ένανε τους δικούς μας, σωστός δέ βγαίνει. Άναγκάστηκα να σήσω κάμποσα όνόματα, γιατί μου γράφουνε από την Άθήνα για μερικούς που τους είχα βάλει μαζί με τους άλλους, πως ό τάδες κι ό τάδες κι ό τάδες «είναι τελειόφοιτοι της φιλολογίας, δίνουνε σήμερα άβριο εξέταση, κι αν τους τυπώσουμε τα όνόματά τους, τ'ό ίδιο σά να λέγαμε στους δασκάλους: Χτυπήστε τους!» Και τ'ό γράμμα ξακολουθεί: «Δέν ξέρετε τί γίνεται δώ. Σπιούντοι του *** και του *** έχουνε λυσσάξει να μάθουνε ποιό φοιτητές της φιλολογίας πηγαίνουνε στο γραφείο του Ν ο υ μ α. Κι άλλα πολλά.»

Τέτοια πράματα, εγώ πάντα δυσκολεύομαι να τ'ά πιστέψω, δηλαδή πως πάνε καθηγητάδες και μαντατουρέβουνε τους νέους, έπειτα πως δέν τους δίνουνε δίπλωμα, όσο κι αν τάξιζουνε οι νέοι, έπειδή και στο γλωσσικό τ'ό ζήτημα δέν έχουνε τίς ίδιες ιδέες. "Αν είναι ψέματα, θά τ'ό δούμε, γιατί αν είναι, οι κύριοι *** και *** δέν μπορεί να καταλάβουνε πως γι' άφτους ό λόγος, και δέ θά κάμουνε τίποτις που να μ'ας δείξη πως καταλάβανε περίφημα, δέ θά θυμώσουνε, δέ θά φωνάξουνε, δέ θά στοχαστούνε από γόδική τους καμιά συκοφαντία έναντίο μου ή έναντίο του Ν ο υ μ α, όπου τ'ά γράφω.

"Αν είναι όμως αλήθεια, τότες ρωτώ.

Ρωτώ τί γίνεται στις φλέβες μας μέσα τ'ό αίμα του Είκοσι Ένα. Ρωτώ αν καταντήταμε σκλάβοι, ρωτώ αν ξεχάσαμε τί θά πη λευτεριά. Ρωτώ αν είναι άφτά φερσίματα που τ'ά σηκώνει τ'ό χόμα τ'ό ελληνικό. Ρωτώ αν υπάρχει κοινή γνώμη. "Αν υπάρχει, χρέος της απαραίτητο να τους στιγματίση, να τους κατηργιάση, τους προδοτες. Τ'ό κάμωμά τους και μονάχο του είναι άρνηση της Ελλάδας. "Η Ελλάδα έμαθε στον κόσμο να σέβεται τ'ό δίκιο, κι άφτοί, δυνατοί άφου είναι καθηγητάδες, κατασκοπέβουνε και χτυπούνε αδύναμα παιδιά, που αντίσταση δέν έχουνε. Τί μιλούνε για τ'η Ρουσία και για τους Ρούσσους; Σηκώθηκε στη Ρουσία ό λαός, ενώ τέτοιοι άνθρωποι χειρότερα

κάνουνε από τσάρους, άφου τ'ά κάνουνε σε βασιλείο ανεξάρτητο, κι ως τόσο φοβούμαι μήπως και δέν τους λείει τίποτα κανένας, μήπως κ'ήρουχα τους άφίνουνε να ξακολουθούνε τ'ην άτιμη δουλειά, ειδημή δέ θά τολμούτανε για βέβαιο. Συφέρο δέν είναι κανένος τέτοια ήθη, τέτοια κακοήθεια. Συφέρο τους μήτε άφτωνώνε δέν είναι, γιατί άβριο να πάθουνε τ'ά ίδια, τί θά πούνε; Πρέπει όμως κανείς και για τόν

τόπο του και για τ'ό καλό τ'όνομα του τόπου, να μην παραδέχεται, ρητά να καταδικάζη και να μ'οποδίξη τρόπους που είναι τρόποι της ντροπής. Τί Ρούσσοι και τί τσάρκι και τί τσαροκρατία; Έδώ έχουμε μιά—κρατία, πιδ βάρβαρη ακόμα και δέ γίνεται να τ'ην έχουμε στην Ελλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟΥ ΕΒΡΙΠΙΔΗ Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΙΑΙΝΟΣ, γέρος φαλακρός και μικρούλης.
ΧΟΡΟΣ ΣΑΤΤΡΟΙ
ΔΥΣΣΕΑΣ
ΚΥΚΛΩΠΑΣ, γίγαντας μ' ένα μάτι.

"Η σκηνή στη Σικελία.

ΣΙΑΙΝΟΣ

"Αχ Βάκχε μου, γι'ά σένα τί τραβώ και τ'ώρα κι όταν έβρουν νίξ μ' ίσο κορμί σαν κυπαρίσσι! Πρώτα, θυμάσαι, τ'ότ' ή "Ηρα σά σε λώλανε και ξέκοψε άπ' τ'η Νερκίδα τ'η νταντ'ά σου στερνά σαν πολεμούσες τους Γιγάντους, κι' εγώ στη μάχη στήθηκα κοντά σου και τ'ου Γκελάδου τ'ου σπασα στη μέση με τ'ην π'άλα τ'ην ασπίδα και σ' τόν σκότωσα. (... Μά για σ'ταθείτε, μήπως όνειρέφτηκα; Τί λές πως όνειρέφτηκα; Ρώτα και τόν μ'άκρμα μου τόν ψέστη). Και τ'ώρα να! χειρότερα μου βγήκαν στο κεφάλι. Γιατί έστειλε ή κλήη σου ή "Ηρα πάλι κλέφτες από τ'ην Καλαβρία και σ' άρπαξάν ως σ'τα θονά τους, κι' εγώ άμα σ' άκουσα, καιρό δέ γανω παρά πηδάω μέσ' σ'τα κ'άικι με τ'ά Σατυρόπουλα και τρέγω να σε βρω. "Έτσι στην πρώτη κλησιμένος κυβερνούσα τ'ό διπλόλαμνο σκαφίδι και σε ζητούσα, άφεντουδάκι μου, και τ'ά παιδιά με τ'ά κουπιά τους δ'ωσ' του σήκωναν άφρους χτυπώντας τ'ό γαλάζο κύμα. Σά φτάσαμ' όμως στο Καβομαλιά, να! μ'ας πλακώνει μιά φουρτούνη που μ'ας έρρηξε ως εδώ σ' έτούτα τ'ά Σικελικά κατασάβραχα, που

κατοικούνε σ' έρημες σπηλιές άνθρωποράχοι Κύκλωπες, σπέρμα μονόματου τ'ου Ποσειδώνη. Ένας τους, ό Πολύφημος που λέν, μ'ας τσάκωσε κι' εδώ μ'ας έχει σκλάβους. Κι' άντίς τραγούδια και χορούς, βόσκουμε τ'ώρα τ'ά κοπάδια τ'ου πανθηματισμένου Κύκλωπα. Και τ'ώρα τ'ά παιδιά μου βόσκουν στις πλαγιές σ' άρνιά—άχ τ' άρνάκια μου!—κι' εγώ ό καφούλης πρέπει να γιομίζω εδώ τίς γούρνες, και πρέπει να σαρώνω άφτή τ'η διαβολότρουπα μ' έτούτο τ'ό καμάκι, για να μ' β'ίσαι δέ σε παστρικά σπηλιά ό κύρ Κύκλωπας ό νοικοκύρης και τ' άρνιά του. Μά κοίτα! Να τα εκεί τ'ά Σατυρόπουλα που βόσκουν τ'ά κοπάδια. "Αχ που μου καταντήτατε! Δέ μου χοροπηδάτε τ'ώρα σαν και τότες, σά μου κοπιάζατε στονπί στον πύργο σ'ης Μολόχης με τ'ό Βάκχε άγκυκαλιασμένοι, και με λαγούτα και τσακίσματα μου σ'άφηνατε τόν καλαματιανό.

("Έρχουνται οι Σάττροι με τ'ά κοπάδια τους.)

ΧΟΡΟΣ

ΓΥΡΟΣ

Που μου τρέχετε, άφέντρες μου,
που μου πάτε, νοκόνες,
κάτω εκεί στους γκορεμούς;
Έδώ 'χει στρούγγα άπάνεμη,
εδώ χλωρό χορτάρι,
εδώ νεράκι κρούσταλλο
π' άπ' όρθοβράχια σ'άζουν.
'Ακούτε με τί χάρη
τ' άρνάκια σας βελάζουν;

Ἴσι ! Ἐκεῖ μὴν πᾶς
Ἴσι ! στή δροσερὴ πλαγιά !
Πέτρα, ὄρε, θά φᾶς !
Πρόγγα, ὄρε κριάρι,
τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
πρόγγα, νᾶχεις γιά.

ΑΝΑΓΥΡΟΣ

Δῦστε, ἀνοίξτε τίς ρῶγες σας
τὰ προσημένα μαζιάρια
λαχταράει πᾶσα ἀρνί.
Εἶναι μικρὰ τὰ κούτσικα,
μικρούλια πὸν πεινᾶνε
ἀχάιδεφτα ἀπ' τὴ χαραβγή,
ἀτάσιτα ὡς στὸ βράδυ,
τίς μάννες καρτερᾶνε
ἀπ' τὸ παχὺ λειβάδι.

Ἴσι ! Ἐκεῖ μὴν πᾶς
Ἴσι ! στή δροσερὴ πλαγιά !
Πέτρα, ὄρε, θά φᾶς.
Πρόγγα, ὄρε κριάρι,
τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
Πρόγγα, νᾶχεις γιά.

ΣΤΕΡΝΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

Ἄχ πάει τὸ χαροκόπι !
Αὐτοπλέξουδης Βάγκας δὲ χορέβει σιρό.
Πᾶν τούμπανα, πᾶν κρότοι
σ' ἀσημένια τριγύρω νερά.
Σταλιές κραιοῦ ξανθοῦλες,
Ἀφροδίτης κυνήγι σ' ἀνθισμένη πλαγιά,
ἔχετε γιά ! Νυφοῦλες
λεφκασιράγαλες, ἔχετε γιά !
Ἦ Βάγκο, ὦ βλάμη ἀγαπημένε,
τὰ χρυσόκλωνα μυλλιά
ποῦ τ' ἀνεμίζεις, ποῦ, καημένε,
δίχως γέλια καὶ φιλιὰ ;
Τὸν πιστὸ σου ἔλα γλύτωσε βλάμη,
ποῦ με τράγον προβιά
Κύκλωπα ἀγριο δουλέβει,
ποῦ τὸ δάκρυ του χόνει ποτάμι
καὶ τὰ γέλια ποθεῖ κι' ἀναδέβει
μὲ καημένη καρδιά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σωπὴ, σωπὴ, παιδιὰ ! Καὶ μπάστε χέρι χέρι
τὰ κοπάδια μέσα στὴ βραχόστειρη σπηλιά.

ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ο ΑΛΛΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

Στοχάζομαι πῶς οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά»
θὰ ξαφνιασθήκαν ὄχι λίγο, σὰν εἶδαν στὴν ἐξυπνη
καὶ σοφὴ ἐκείνη κριτικὴ μελέτη ποῦ ἔγραψεν ὁ Ψυ-
χάρης γιά τὸ Σουρή (*), νὰ μνημονεύεται τόσο
συχνὰ κ' ἐπίμονα τὸνομά μου. Μὰ τὴν ἀλήθεια,
κ' ἐγὼ ξαφνιασθήκ' ἄλλο τόσο! Γιατί τάχα: εἶπα
ἀν ὁ ἀγαπητὸς καὶ ἀγαπημένος μου φίλος Ψυχάρης
βλήθηκε νὰ χαντακώσῃ τὸ δόλιο τὸ Σουρή, τί
σχέση ἔχει τὸ κῆρυξ ποῦ κάνω τοῦ κριτικοῦ, μὲ τὸ
χαντάκι ποῦ σοφίστηκε νᾶνοιξῆ; Ἀπὸ τούτους καὶ
τούτους λιβανιστάδες καὶ θιασῶτες τοῦ κοσμοαγάπη-
του Φρασουλῆ,—κι ἔν δὲ σφάλλω, τέτοιοι στᾶθη-
καν ὄλ' οἱ Ρωμηοὶ ποῦ βᾶσταζαν ὡς τῶρα κριτικὸ
ἢ ἀκριτο κοντίλι, ἀρχινώντας ἀπὸ τὸν Παλαμά,—

(*) Κοίτ. τὸ «Νουμά» στὶς 9 τοῦ Γενναρίου.

ΧΟΡΟΣ

Μέσα, μέσα ! Μὰ τί διάζειςαι, πατέρα ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Νᾶ, βλέπω στ' ἀκρογιάλι ἑλληνικὸ καράβι, καὶ
νάφτες μὲ τὸν καπετάνιο, π' ἀνεβαίνουν κατὰ τὴ
σπηλιά μας μ' ἄδια καλάθια τοὺς στοὺς ὤμους σὰ
νὰ θέλουν θρόφιμα καὶ μὲ λαγῆνες νεροφόρες. Ὡ μᾶ-
θροι ξένοι, ποῖο τάχα νᾶστε ; Δὲν ξέρουν τὸν ἀφέν-
τη μας σὰν τί λογῆς θεριό, πῶς ἀφιλόξενη θὰν τοὺς
δεχτεῖ παγίδα καὶ σαγῶνι ἀθρωποφάγο. Μὰ μείνατε
ἤσυχοι νὰ μάθουμε ἀπὸ ποῦ μᾶς ἤρθανε στῆς Αἴτνας
τοὺς Σικελικοὺς τοὺς βράχους.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Εἶνοι, μᾶς λέτε ποῦ θὰ βροῦμε ρέμα ἐδῶ καθά-
ριο, δίψας δρόσιμα, κι ἂ θέλει ἐδῶ κανεὶς ψωμί νὰ
μᾶς πουλήσῃ ; Νάφτες εἴμαστε καὶ πεινασμένοι...
Μὰ τί εἶναι τοῦτο ; Σὲ Βάγκου χώρα πέσαμε, θαρ-
ρῶ. Κοιτάξτε στὴ σπηλιά κοντὰ κοπάδι Σατυρό-
πουλα. Γιά σου, ὄρε γέρο, εἰμένα πρῶτα χαιρετῶ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Καλῶς μᾶς ἤρθες, ξένε. Πιὸς εἶσαι, πῆς μου, κι'
ἀπὸ πικὰ πατρίδα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Δυσσεῆς ἀπ' τὸ Θιάκι, τῆς Κεφαλλονιάς ἀ-
φέντης.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τὸ ξέρω τὸ κορμὶ τὸ τετραπέρατο, τοῦ Σίσουφου
διαβολοσότι.

ΔΥΣΣΕΑΣ (περήφανα)

Ναί, ἐκεῖνος εἶμαι. Μὰ πρόσεχε ἕμως πῶς μι-
λάς.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Πῆς μου, ἀπὸ ποῦ μᾶς κόπιασες ἐδῶ στὴ Σι-
κελία ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Γυρίζω ἀπὸ τῆς Τροίας τοὺς πολέμους.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὰ πῶς ; Δὲν ἤξερες τὸ δρόμο τῆς πατρίδας ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄθελα μ' ἐσπρωζῶν ἐδῶ οἱ ἀνέμοι κι' οἱ κακοὶ
καιροί.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἄλιμονο ! Ἰδία βᾶσανα τραβᾶς σὰν τὰ δικὰ μου.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί ; Ἐδῶ κι' ἐσὺ ἤρθες ἄθελά σου ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ναί, κυνηγώντας κλέφτες π' ἄρπαζαν τὸ
Βάγκο.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κι' ἀφτὸς ὁ τόπος τί εἶναι, ποῖο τὸν κατοί-
κουν ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὁχτος τῆς Αἴτνας, ἡ κορφή ἢ Σικελικιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦ τὰ κάστρα ; ποῦ τῆς χώρας ἡ πυρ-
γοστασιά ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ἔχει. Ἐρημα, ξένε, τ' ἀκροβράχια δίχως
ἄνθρωπο.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Μὰ τότε τί κατοίκους ἔχει ὁ τόπος ; ἢ μή-
πως ἄγρια θρέμματα ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κύκλωπες ἔχει ἐδῶ ποῦ κατοικοῦν σπηλιές κι
ὄχι χτισμένα σπιτία.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ πῶς ὁ ὄριστῆς τους ; ἢ τὸ πλῆθος κυ-
βερᾶ ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ρωμηοὶ εἶναι. Τίποτα κανεὶς τους δὲν ἀκούει κα-
νένα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ σπαίρνουν—ἢ πῶς ζοῦν ; — ἀστάχυα χρυ-
σαφένια ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γάλα, τυρί, καὶ σᾶρκες τῶν ἀρνίων.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κι' ἔχουν πιτό τοῦ Βάγκου, μέλι σταφυλιοῦ ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ποῦ νάχουνα ; Κι' ἔτσι χορὸ δὲν ξέρει ἀφτὸς ὁ
τόπος.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄμὲ φιλόξενοί 'ναι ; σέβονται τοὺς ξένους ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ναστιμώτατες τοὺς ξένους πῶς στολιζοῦν
σᾶρκες.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί λῆς ; Θροφὴ λῆς ἀθροπέσραχτη πῶς ἀγα-
ποῦν ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅποιος ἀράζει ἐδῶ δὲν ἔχει, πρέπει νὰ σφαχτεῖ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦ 'ναι τῶρα ὁ Κύκλωπας ; ἢ μέσα στὴ
σπηλιά ;

μονάχα ἐγὼ ἦταν ἀνάγκη νὰ κτυπηθῶ, καὶ νὰ πλη-
ρώσω μοναχὸς μου τίς ἀμαρτίες τῶν ἄλλωνων ; Γιατί
τάχα ;...

Κ' ἐξαφνα θυμήθηκα κάτι φωτιστικὸ. Λέγω
θυμήθηκα, γιατί τ' ὀρίζομαι πῶς τῶχα ξεχα-
σμένοι: Ἐγὼ τὴν τιμὴ νὰ εἶμαι ὁ ὑστερονὸς θιασῶ-
της καὶ λιβανιστῆς. Ἀλήθεια, δὲν εἶναι πολὺς και-
ρὸς, ποῦ ἔγραψα στὴν «Ἰερόδο» (*), τὴν καινούργια
κωνσταντινουπολίτικη ἐφημερίδα, μιὰ φυσιο-
γνωμία τοῦ Σουρή. Μοῦ τὴ γύρεψεν ὁ κ. Σπανοῦδης
γιά νὰ γιορτάσῃ μ' αὐτὴ τὴν Εἰκοσαετηρίδα τοῦ
«Ρωμηοῦ». Φαίνεται λοιπὸν πῶς παρεκτός ἀπὸ
τοὺς τόμους τῶν «Ποιημάτων», ὁ φίλος μου Ψυχάρης,
γράφοντας τὴν κριτικὴν του, εἶχε μπροστά του
καὶ τὸ πανηγυρικὸ μου ἄρθρο. Ἀλλοιῶτα δὲν ἐ-
ξηγιέται πῶς, ἀπὸ τ' ἀμέτρητα πλήθη τῶν πανη-
γυριστᾶδων, θυμήθηκε μοναχὰ τὸν ταπεινὸτατον
ὑποταξιόνομο.

Πρέπει τώρα νὰ πῶ γιατί τῶχα ξεχασμένο τὸ ἄρθρο
τῆς «Ἰερόδο». Ἦ τούρκικη λογοκρισία μοῦ τὸ κουρέ-

(*) Τὸ ἄρθρο μου γιά τὸ Σουρή δημοσιεύθηκε στὴν
«Ἰερόδο» τὸν περασμένο Νοέμβρη. Δὲν ἔχω τὸ φύλλο καὶ
δὲν ξέρω τὸν ἀριθμὸ.

λιασε, τὸ σακάτεψε, τῶκαμεν ἀγνώριστο. Ὅπως
εἶναι τυπωμένο στὴν ἐφημερίδα, δὲν ἔχει πιὰ κα-
νένα νόημα, κανέναν εἰρημ, οἱ ὀράσεις του κολοβω-
μένες κρέμονται στὸν ἄερα, κι ἡ φυσιογνωμία ποῦ
προσπάθησα νὰ τὴ χαράξω ὅσο μπορούσα ζωηρότερα
καὶ καθαρότερα, μόλις ξεχωρίζῃ ἀπ' τὸ γῆρας ἐκεῖνο
τῆς ἀσυναρτησιᾶς, χλωμὸ φαντάσμα, χωρὶς καμμιά
φωτοσκίαση καὶ, γιά νὰ μεταχειριστῶ μιὰ λέξη τοῦ
Ψυχάρη, χωρὶς χρωματιεῖς Ἀγανάκτητα σὰν τὸ
εἶδα, καὶ τὸ πέταξα μὲ τὴν ἀπόρραση νὰ τὸ ξεχάσω
ὅπως ξεχνῶ κάθε δυσάρεστο. Μὰ νὰ ποῦ ἡ κριτικὴ
τοῦ Ψυχάρη μὲ κάνει νὰ το θυμῶ, νὰ το ξεθά-
ψω, νὰ το διαφεντέψω, νὰ το συμπληρώσω, νὰ το
ξηγήσω, καὶ κἀνώντας ὄλ' αὐτὰ νᾶπαντήσω στὸν
καινούριο κριτικὸ τοῦ Σουρή, ποῦ εἶναι τόσο διαγο-
ρετικὸς ἀπ' τοὺς παλιούς, καὶ τοὺς δικούς μας καὶ
τοὺς ξένους.

Τὸ κάτω-κάτω τῆς Γραφῆς, τίς ἐπίμονες ἐκεί-
νες, κοροϊδεῖς, ποῦ ξενάχρουνται κάθε τόσο στὸ ἄρ-
θρο του στερεότυπες, κτυπητές, κολοβωνιστές, σὰν
ἐπαρδὸς, δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ τις πᾶρω λιγάκι
καὶ σὰν πρόσκληση γιά καυγᾶ; καὶ νὰ πῶ μὲ τὸ δί-
κιο μου: ὁ φίλος μου Ψυχάρης λύσσαξε νὰ μελανοκυλι-
στούμε;... Ἄν ἦταν ἄλλος, ἴσως θὰ τοῦ χαλοῦσα τὸ
χατῆρι, γιατί ἔχω ἄλλες δουλειές,— λιγάκι καλλι-

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κατὰ τὴν Αἴτνα πῆγε γιὰ λαγούς μὲ τὰ σκυλιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ξέρεις λοιπὸν τί θέλω, γιὰ νὰ φέβουμε ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ξέρω. Πές μου, κι ὅ,τι μ' ὀρίζεις θὰ γενεῖ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λίγο ψωμί νὰ μᾶς πουλήσεις πού δὲν ἔχουμε.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ἔχουμε — σοῦ τόπα — τίποτα ἄλλο παρὰ κρέας.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Δὲν εἶναι μῆτ' ἀπὸ τῆς πείνας ἄσκημο βοτάνι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἔχουμε καὶ παχιά μυτζήθρα καὶ γαλάτου ἀφρό.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλτε νὰ δῶ. Στὰ σκοτεινὰ κανεὶς δὲν ἀγοράζει.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅμως κι' ἐσὺ τί θὰ μᾶς δώσεις ; πόσα, πές φλουριά ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Φλουριά δὲν ἔχω, μὰ κρασάκι διαλεχτό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὡ γιὰ στὰ χεῖλιά σου ! Ἀπὸ ἴσα ἴσα πού ποθοῦμε χρόνια.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Πιοτό, σοῦ λέω, πού μοῦδωκε ὁ Χουζούρης, ἕνας γιὸς Θεοῦ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἀπὸς πού τότ' ὁ ἴδιος τὸν ἀνέθρεψα μ' ἐτούτη ἐδῶ τὴν ἀγκαλιά ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναὶ ναί, τοῦ Βάκχου ὁ γιός, σὰ θές νὰ ξέρεις.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Καὶ πού 'ναι ; Στὸ καρδίη ἢ κόπιασε μαζί σου ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐδῶ 'ναι τρυπωμένοις μὲς στ' ἀσκή. Τὸ βλέπεις, γέρο ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἀπτό; Μὰ ἀπτό δὲν εἶναι μῆτε μιά γουλιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάξεις κρασί, καὶ πάλι γίνεται διπλό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Νὰ βρῶση μιά φορά ! Σὰν ἔτσι πού τὴ θέλω.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Θέλεις νὰ δοκιμάσεις πρῶτα μιά σταλιά ἔτσι ἀγνό ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἀπτό 'ναι τὸ σωστό· τὸ δοκιμάζεις, τ' ἀγοράζεις.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Στάσου, γιὰτι ἔχω ἐγὼ μαζί μου καὶ ποτήρι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Χῦνε,μὰ χῦνε μουνὰ πῶ καὶ νὰν τὸ ξαναθυμηθῶ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καλά, νά.

ΣΙΑΗΝΟΣ (χοροπηδᾷ)

Θεοῦλη μου ! Ἄχ νοστιμιὰ πού σοῦχει !

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βρέ, ἀκόμα ἐσὺ δὲν τόπιες !

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν τόπια, μὰ δὲν τὸ μυρίζω ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἔλα, πῆς κιάλας, γιὰ νὰ δεῖς ἀληθινά !

ΣΙΑΗΝΟΣ (πίνει)

Ὅχου ! Χορός, χορός ἐδῶ χρειάζεται ! (τραγουδᾷ) Κάτου στοῦ θάλτου τὰ χωριά, γλήγορα τ' ἀρ...! (χτυπάει τὸ σαρούχι).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί λές ; Σ' τὸν πότισε ὁμορφα τὸ λάρυγγά σου ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μῶρ' ὡς τὰ νύχια πῆγε, πέρα ὡς πέρα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐγὼ ὅμως θὰ σοῦ δώσω κι' ἕνα δυὸ λιμοκοντόρους.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τ' ἀσκή, τ' ἀσκή ν' ἀνοίγεις ! Οἱ παράδες χάρισμά σου.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλε λοιπὸν πού μούπες τὸ τυρὶ καὶ τὰ μαννάρια.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μετὰ χαρᾶς σου ! κι' ἄς κουρέβεται ὁ σκουτέρης. Δῶσ' μου μιά κανατιὰ μονάχα ἐγὼ καλὴ νὰ πῶ,κι' ὅλα ἀπ' τὸ βράχο μ' ἕναν κλωτσο τὰ τινάζω τὰ ψωροκοπάδια στὸ γιᾶλό, μόνε ἄς μεθύσω λίγο, ἄς μ' ἀνοίξει πιά ἡ καρδιά ! Νὰ πίνεις, λείε, καὶ νὰ μὴν τὸ γλεντᾶς ; Πού ξαναπίνεις πάλι, πού θές νὰ ψάξεις τίποτα κορροῦλες, σὲ τίποτα ρουμάνια νὰ χωθεῖς ! Πού θές χορὸ, κι' ἔχετε γιὰ φαρμάκια ! Τέτιο πιότη νὰ φύγει δὲν τ' ἀφίνω ἐγὼ, κι ἄς πάει νὰ γόζεται καὶ Κύκλωπας καὶ τὸ σαρούχι του ! (Μπαίνει στὴ σπηλιά).

ΧΟΡΟΣ

Ἄκου με, κύρ Δυσσεία, κάτι θὰ σοῦ πῶ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λέγε. Σὰ βλάμης μου μιλάς, σὰ βλάμης θ' ἀπαντήσω.

ΧΟΡΟΣ

Λοιπὸν τὴν Τροία ἐσεῖς τὴν πήρατε ; Τὸ κάστρο ἔ ; καὶ τὴν Ἑλένη ἔ ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναί, τίποτα δὲ γλύτωσε.

ΧΟΡΟΣ (γλύφοντας τὰ χεῖλιά τους)

Μὰ πές μου τὴν κοκκονίτσα, ὅτα σὰς ἔπεσε στὰ χέρια, ὅλοι σὰς ἔ ; σὰ νὰ ποῦμε, στὴν ἀράδα ἔ ; Τί σὰ νὰν τῆς ἀρέσουν, λένε, τὰ ξυνά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τὴ σκύλα ἀλήθεια ! Πού μόλις εἶδε τοῦ Κύρ Πάρη τὰ σαλβάρια καὶ τὴ μαλαματένια φούρα γύρω στὸ λαμό,τᾶχασε ἀμέσως...

ΧΟΡΟΣ (χάσκοντας)

Ἔτσι ἔ ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ μιά καὶ διὸ ἡ καλὴ σου παραιτᾷ τὸν ἄντρα της, ἕνα λεβέντη... Ὡ τί γυναῖκες ! πού ἔτσι κανεὶς στὸν κόσμον νὰ μὴν εἶχε !

ΧΟΡΟΣ

Ναὶ ναί, κανεὶς κανεὶς ἐξόν... ἐγὼ.

(Ἐρχεται ὁ Σιληνὸς ἀπὸ τὴ σπηλιά).

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δυσσεία ἀρέντη, ὄριστε ἀπὸ τὰ βροκολόγια, εἶναι παχιά μαννάρια διαλεχτά. Νὰ καὶ μυτζήθρες καὶ τυριά,νὰ πᾶρε ἕνα σωρό. Κι' ἄρα δώσε μου κι' ἐμένα τὸ κρασάκι τὸ γλυκό, καὶ δρόμο ἐφτύς ἀπ' τὴ σπηλιά... Ἄλι μᾶς ! Νὰ τον πλῆκῶνε ὁ Κύκλωπας καὶ τί θὰ γίνουμε ; Μὰ μέσα μέσα ἐφτύς, κρυφτεῖτε στὴ σπηλιά !

ΔΥΣΣΕΑΣ

Γιὰ πῶν μὲ πᾶρνεις ; Ἐγὼ νὰ σφαλιστῶ ἐκεῖ μέσα σὰ λαγός ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ἔχει φόβο. Κρύβεσαι ἐφύλα στοὺς βράχους (Μπαίνει ὁ Σιληνὸς στὴ σπηλιά).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ὅχι σοῦ λέω ! Γιὰτι θὰ κλάψει ἡ Τροία, θὰ θρηνηθεῖ, ἂν ἕνας Κύκλωπας μὲ σκιάξει, πού ἐγὼ χιλιάδες Τρῶες πρὶν ἀντίκρυσσά με τὸ κοντάρι μου στὴ μάχη. Μὰ ἂν ἦρθε ἡ ὥρα μου, θὰ πέσω κᾶν σὴν παλικᾶρι· ἂ ζήσω, ἀλέκισσθη κι' ἡ δόξα μου θὰ ζήσει. (Ἐρχεται ὁ Κύκλωπας). (Ἀκολουθεῖ).

τερεις, — πού δὲ μᾶρνονον... ὅτε καιρὸ οὔτε ὄρεξη γιὰ κρυγάδες. Μὰ πού εἶναι ἡ ψυχᾶς καὶ δὲ μούρχειται νὰ κάμω διχρηστικά; Ἄν δὲν τοῦ κάνω τὸ κόρτε πού περιγράφει τόσο χρησιμμένα, μὰ τὸν ἀγαπῶ, τὸν τιμῶ καὶ τὸν σέβουμαι. Μιά πρόσκληση ἀπὸ μέρους του εἶναι γιὰ μένα. πῶς νὰ πῶ; σὰ διαταγή. Ἐπειτα, τὴν ἡμέρα πού διέβασα τὸ ἀρθρο του, ὅ,τι εἶχα γράψει τὴ λέξη τέλος, τὸ καινούργιο μου ρομαντάκι, τὸν «Κόκκινο Βράχο». Ἐδῶσα μιά ἀδελφούλα, τὴ Φωτεινὴ Σάντη, στὴ Μαργαρίτα Στέφ... ου, στὴ Στέλλα Βιολάντη... Ἐ, ὅσοι γράφουν, τὸ ξέρουν καλὰ: τέτοια στιγμή εἶναι ἡ πιὸ εὐδιάθετη τῆς ζωῆς μας. Δύσκολα χαλᾶζ κανεὶς χατήρι, — καὶ μάλιστα ἐνοῦ Ψυχᾶρη...

Κ' ἔτσι μὲ βλέπετε σήμερα στὸ «Νουμά», κι ἀλλοιώτικα παρὰ ὅπω; μὲ βλέπατε ὡς τὰ τώρα... νὰ γράφω κριτικὴ στὴ γλώσσᾶν αὐτῆ πού εἶχα νὰ τὴ μεταχειρισθῶ — γιὰ κριτικὴ, — ἀπὸ τὸν καλοθύμητο καιρὸ τῆς «Τέχνης». Καὶ νὰ μολογήσω ὅλη τὴν ἀλήθειαν, δὲ μού κακοραίνεται καθόλου πού μὲ ὑποχρεῖται ἡ εὐγένεια νὰ μιλήσω, — ἀπάνω-κάτω, — τὴ γλώσσα τοῦ φύλλου πού μὲ φιλοξενεῖ, καὶ περισσότερο, τοῦ ἀγαπητοῦ κι ἀγαπημένου μου φίλου πού μὲ διαβάζει...

Περίεργο! Τὰ ἴδια πούπαθε τὸ δικό μου τὸ ἀρθρο ἀπὸ τὴ λογοκρισία τῆς τούρκικης, σὰ νὰ τᾶπαθε καὶ τὸ ἀρθρο τοῦ Ψυχᾶρη ἀπὸ μιάν ἄλλη λογοκρισία, αὐτολογοκρισία ρωμαϊκὴν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ὀνομάτῃ, κάμποσο παράξενη κι ἀνεξήγητη. Ἡ εἰκόνα τοῦ Σουρῆ, ζωγραφισμένη ἀπὸ τὸν Ψυχᾶρη, μού φαίνεται πάλι σὴν ἀτέλειωτη. Σὰ νὰ μὴν ἤθελε, νὰ μὴν ἤξερε, νὰ μὴν μπορούσε, νὰ μὴ τὸν σύμφερε νὰ τᾶ πῆ ὅλα, ὁ κριτικὸς μᾶς εἶπε μόνε τὰ μισά: Τὰ τροπία, τὰ ἐλαττώματα, τὰ ψεγάδια, τὶς ἀτέλειες καὶ τὶς ἀδυναμίες. Τὰ περισσότερα εἶναι τωστὰ, γλήθινά, δίκαια, ὅλα στοχαστικά καὶ λεπτοπαρατηρημένα, — μ' αὐτὰ μονάχα τους δὲν κάνουν ἕνα Σουρῆ. Ὁ Σουρῆς ἔχει κι ἄλλα, πολὺ πιὸ σπουδαία, πολὺ πιὸ χαρακτηριστικά, πού ἀπὸ τὴν εἰκόνα του δὲν πρέπει νὰ λείπουν, σὰ θέλωμε εἰκόνα ὀλάκαιρη κι ἀληθινή. Εἰκόνα πού νὰ τοῦ μοιάζῃ. Εἰκόνα πού νὰ τὴ βλέπομε κι ἀμέσως νὰ λέμε: Αὐτὸς εἶναι! ὅλος κ' ὅλος. Μάλιστα. Κ' ἐγὼ τὸ παραδέχομαι πῶς ἐκεῖνος πού σκύβει στὸ πολύτομον ἔργο τοῦ Σουρῆ, — στοὺς εἰκοσι τόμους τοῦ «Ρωμηοῦ» καὶ τοὺς ἐφτά τῶν «Ποιημάτων», — μπόρει νὰ πελαγῶσῃ μέσα στὴν ἀ-

πέραντη πεζολογία. Φτάνει μόνε νὰ διαβάξῃ καὶ τὸ Σουρῆ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο πού θὰ διαβάζῃ τὸν Παλαμά, τὸν Πορφύρα, τὸν Γρυπάρη καὶ τὸν Μελακᾶτη Κ' ἐγὼ τὸ παραδέχομαι πῶς ὁ Σουρῆς φαίνεται κυριευμένος ἀπὸ τὴν ψυχῶση τῆς ζάπλουτης ρίμας, καὶ μάλιστα πολλὰς φορὲς φοβήθηκα, — ὑπερθεματίζω κι ἀναθεματίζω, — πῶς ἄνθρωπος πού μπόρει καὶ γράφει παιζώντας στίχους, σὴν αὐτοὺς πού ἔγραψε κάποιαν πρωτοχρονιά γιὰ νὰ μοιράσῃ τοὺς μπουναμάδες του: Στὸς Ρωμηοὺς τοὺς βόσκουθε Πάντα χρόνους ἀκριβοῦθε Καὶ στοὺς ξένους τοὺς γκαβοῦθε Κι' μεγάλους παλαβοῦθε Ἐνα κόκκινο βολβοῦθε πᾶσχει ἀπὸ ἀγιάτρετο νελλίσιθ οἰμεις καὶ καταντᾶ ἀνίκκινος νὰ σκεφθῆ, νὰ ἰδῆ καὶ νὰ κάμῃ τίποτα παραπάνω ἀπὸ ἤχους ἀδειανούς. Κ' ἐγὼ τὸ παραδέχομαι πῶς ὁ Σουρῆς, χωρὶς κανόνα, χωρὶς μέτρο, χωρὶς συνείδηση, ἀνακατεύει καὶ τὶς δυὸ γλώσσες, καὶ δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ ρεζιλεύῃ καὶ τὴ μιά καὶ τὴν ἄλλη, πού νὰ μὴ μπόρῃ πῶς νὰ δώσῃ σοβαρὸν ἐπιχειρήμα οὔτε στὸ Βλάχο, οὔτε στὸν Ψυχᾶρη, οὔτε κᾶν ἰσὸτὸ Νιρβᾶνα «πού γράφει γιὰ τὴ λείφτερη μιχτή». Κ' ἐγὼ τὸ παραδέχομαι: πῶς